

ประโยค ป.ธ. ๙

121

แต่งไทยเป็นมคอ

สอบ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐

ธิดินั้น ที่หมายถึงปัญญาก็มี ที่หมายถึงความเพียรก็มี ที่หมายถึงความมั่นใจก็มี ในที่นี้ จักพรรณนาคำด้วยความมั่นใจ ๆ ธิดิ เป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาในกิจการทุกอย่าง เว้นธิดิเสียแล้ว การนั้น ๆ จะพึงสำเร็จได้ก็ด้วยยาก หรือถึงอาจไม่สำเร็จผล ๆ ในคติโลก พึงสาธกด้วยวิธีการปกครองราชอาณาจักร ๆ การรักษาราชอาณาจักรให้คงอยู่ยั่งยืน และการบำรุงให้เจริญ ไม่เป็นกิจอันจะพึงทำได้ง่าย ทั้งยังจะต้องทำสืบทอดหลายชั่วอายุลงมาด้วย ท่านผู้ทำหน้าที่ปกครองในกาลหนึ่ง ๆ จะต้องคำนึงถึงโครงแห่งรัฐประศาสนโยบายอันจะพึงจัดพึงทำในสมัยของท่าน ที่ได้รับมติของคณะ วางรูปการขึ้นโดยรอบคอบแล้วและมันอยู่ใน โครงนั้น อย่างใดทำได้ ก็รีบทำไม่ชักช้า อย่างใดคดคชัค ย่อมไม่ทอดธุระเสีย คอยหา โอกาสค่อยทำตามคราวที่แหวกไปได้ ยิ่งพบอุปสรรคมาก ธิดิยิ่งจำปรารถนามากตามกัน เว้นธิดิเสียแล้ว การนั้น ๆ ยากที่จะสำเร็จ เหตุฉะนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาจึงประทาน พระบรมพุทโธวาทไว้ว่า ถ้าควรทำ พึงทำกิจนั้น พึงบากบั่นกิจนั้นให้มัน ๆ ท่านผู้เป็น มหาบุรุษเป็นผู้ประกอบด้วยธิดิ อันใคร ๆ ไม่อาจทำให้กลอนแคลน ย่อมได้ความสรรเสริญว่า เป็นผู้สมมาทานอันมั่น เป็นผู้สมมาทานอันคงลง ๆ ในเรื่องโบราณ เล่าถึงท้าวสักกวิทร- เทวราช ทรงสัมผัสนัดทุกกัมพลศิลาอาสน์ร้อนแล้ว ทรงเล็งทิพยเนตรเห็นเหตุแล้ว เส็ง ลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และทรงช่วยธุระท่านผู้มีสมมาทานมันอย่างนั้น ก็มีอยู่หลายเรื่อง ๆ เรื่องเช่นนี้ดอกใจความโดยธรรมาธิฐานได้ว่า ความเป็นผู้มีสมมาทานมันนั้น ย่อมเป็นเหตุ ร้อนถึงความสำเร็จ อันต้องผลัดผลในอวสาน ๆ อีกประการหนึ่ง ธิดินั้น เป็นคุณสมบัติ อันพึงปรารถนาในเวลาอันตรายคุกคาม ๆ กองทหารผู้ทำสงคราม ถูกข้าศึกล้อมระคมตี ถ้าขวัญหนีแล้ว จำต้องปราษัย ต่อขวัญก็อยู่ จึงอาจคิดแก้ไขหาอุบายต่อสู้เอาชัยชนะ หรือ รอดจากอันตราย ๆ ชนผู้ประกอบด้วยธิดิ เป็นหัวหน้าอยู่ในหมู่ใด ย่อมทำความอุ่นใจแก่

หมื่น ๆ ในฝ่ายคฤธรรม ความสำเร็จแห่งพระสัมมาสัมโพธิญาณ เว้นธิดีเสีย ย่อมมีไม่ได้เลย ๆ จริงอย่างนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า หากไม่ทรงพระธิดีนั้น ได้เสวยความลำบากเข็ญก็ ได้ทรงแสวงหาทางพระโพธิญาณยังไม่พบเป็นช้านานก็ จักทรงระอาแล้วเลิกพยายามเสีย ที่ไหนจักได้ทรงบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ การที่พระองค์ได้ตรัสรู้ก็เพราะทรงพระอธิษฐานพระมณเฑียรมาแต่แรกว่า เราจักเป็นผู้ไม่กลับ มีพรหมจรรย์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า ๆ และต่อมาอีกว่า ผลอันใด อันจะพึงถึงได้ ด้วยเร็วแรง ด้วยความเพียร ด้วยความบากบั่นของชาคิชาย ยังไม่บรรลุผลนั้นแล้ว และหยุดความเพียรเสียจักไม่มี ๆ เพียงเท่านั้นก็เห็นได้แล้วว่า พระองค์ทรงพระธิดีเพียงไร ๆ พระโบราณจารย์ช้ำยังแสดงพระธิดีของพระองค์ ในกาลเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญพระบารมีเพื่อพระโพธิญาณมาในอเนกชาติด้วย เพื่อช่วยสนับสนุนพระธิดีในปัจจุบันชาติ ๆ อย่างไรก็ตามคงได้ความว่า ท่านผู้ทรงคุณเช่นนั้น ผู้ยังไม่ได้บรรลุพระโพธิญาณ ท่านจักเป็นพระโพธิสัตว์ ที่ได้แก่พระมหาบุรุษตั้งกล่าวแล้ว ๆ เพียงคุณสมบัติอันต่ำลงมาไม่ถึงพระสัมโพธิญาณ เว้นธิดีเสียไม่พึงบรรลุได้เหมือนกัน ๆ เพราะอย่างนั้น ท่านจึงจัดความมักไร้ค่าฤ หรือความมักจิกจางอันเป็นปฏิบัติภัยแก่ธิดี เป็นนิเวศน์ชนิดหนึ่ง อันขัดขวางต่อการเจริญภาวนา อันผู้บำเพ็ญจะพึงละเสีย ๆ ธิดีเป็นคุณสมบัติอันพึงปรารถนาทั้งในคติโลกทั้งในคตินิธรรม ด้วยประการฉะนี้ ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพัก กับ ๑๕ นาที.